

Sanja
Žaja
Vrbica

Prilog poznavanju moderne umjetnosti na jugu Hrvatske

ANTUN KARAMAN, Kolorizam dubrovačkog slikarskog kruga, Zagreb, Art Studio Azinović, 2007., 310 str., ISBN 978-953-6271-68-9

Pregledi likovnih pojava moderne umjetnosti u najjužnijoj hrvatskoj regiji do sada nisu objavljeni kao zasebna cjelina već su se likovnim pojavama dubrovačkog područja sporadično bavili razni autori obrađujući određena razdoblja ili pojedine umjetničke fenomene. Grgo Gamulin u pregledu hrvatske umjetnosti 20. stoljeća dubrovačkim slikarima posvećuje zasebno poglavlje,¹ no pored ove studije u kojoj je spomenut veći broj umjetnika te teksta Igora Zidića za izložbu *Svjetla i boje Dubrovnik*² detaljnija analiza dubrovačkih prilika bazirana na društvenoj i ekonomskoj situaciji i time uvjetovanoga razvoja moderne umjetnosti promatranoga u razdoblju od gotovo jednog stoljeća do danas nije publicirana.

Autor knjige Antun Karaman tezu o kolorizmu dubrovačkoga slikarskog kruga temelji na rezultatima svojega više od tri desetljeća dugog istraživanja likovnih pojava moderne umjetnosti u Dubrovniku. Prve rezultate svojih analiza iznio je u predgovoru kataloga s izložbe *100 godina moderne umjetnosti u Dubrovniku*,³ obrađujući umjetnost nakon 1945. godine, a sama izložba afirmirala je novu građu te otvorila niz pitanja na koja je trebalo odgovoriti. U godinama koje su

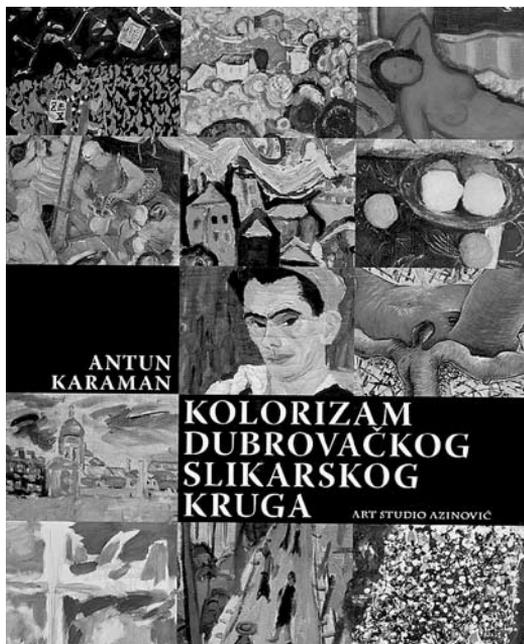
sljedile Karaman je nove spoznaje i otkrića sustavno nadograđivao proširujući katalog djela pojedinih autora velikim brojem umjetnina identificiranih u privatnim zbirkama, zaokruživši konačno analizu disertacijom *Kolorizam dubrovačkog slikarskog kruga* obranjenom 1997. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Deset godina kasnije ta je studija iskorištena kao okosnica za tekst monografije istog naziva.

U prvom poglavlju, nazvanu *Vrijeme i prostor*, pisac nas upoznaje s povijesnim promjenama u Dubrovniku od razdoblja ukinuća Dubrovačke Republike 1808. do suvremenih zbivanja. Govoreći o buđenju kulturnog života Grada spominje prve moderne dramske izvedbe bazirane na dugoj tradiciji, glazbene događaje, pojave prvih kinematografa i čitaonica, odjeke Ilirskog pokreta i organizaciju konzervatorske djelatnosti, bilježeći i niz važnijih kulturnih manifestacija u Dubrovniku te protagoniste pojedinih zbivanja i razdoblja. Razmatrajući gospodarske prilike te njihov utjecaj na život dubrovačkog stanovništva naglašava velik utjecaj turizma na ekonomski i kulturni život grada. Evidentira slikarsku pojavu Vlaha Bukovca s kojim se otvara poglavlje moderne umjetnosti u Dubrovniku, te uz njega pojave Mate Celestina Medovića, Marka Murata i Marka Rašice, a potom dolazak niza slikara koji nakon akademija trajno ili povremeno navraćaju u Dubrovnik, o čemu podatke nalazi u člancima lokalnih tjednika. Lokalni časopisi i novine ujedno su i jedini pouzdani izvor informacija o djelovanju dubrovačkih

1 GRGO GAMULIN, *Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća*, 2. izdanje, Zagreb, Naprijed, 1997., 128-163.

2 IGOR ZIDIĆ, *Svjetla i boje Dubrovnik*, Muzejsko-galerijski centar, Zagreb, 1988.

3 LUCIJA ALEKSIĆ, ANTUN KARAMAN, VERA KRUŽIĆ UCHYTIĆ, *100 godina moderne umjetnosti u Dubrovniku*, Dubrovnik, Umjetnička galerija Dubrovnik, 1978.

umjetnika toga razdoblja. U njima se pretežno objavljuju kratki zapisi o aktivnostima, izložbama i uspjesima pojedinih umjetnika, a samo iznimno i likovne kritike.

U sljedećem poglavlju, nazvanu *Otvoravanje kruga*, autor analizira razvoj likovnih umjetnosti u Dubrovniku, sa skromnom likovnom kritikom s jedne strane i malobrojnim pripadnicima građanstva spremnim uložiti u umjetnine modernog predznaka (ekspresionistički oblikovane) s druge strane. Uspoređujući domete i mogućnosti lokalnih umjetnika s pojavama u europskoj i nacionalnoj likovnoj stvarnosti uočava klicu razvoja umjetnosti kolorističkog predznaka. Ističe važne manifestacije i protagoniste likovnog života u trećem desetljeću 20. stoljeća, navodeći pojavu prve skupine mladih i nadarenih umjetnika okupljenih oko Koste Strajnića.

Poglavlje *Prevaga instinkta i srca* obrađuje specifične pojave dvaju umjetnika, Ignjata Joba i Marka Rašice, naglašavajući njihovo stremljenje kolorističkoj gradnji kompozicija derivirano iz različitih izvora, te se potom zaustavlja na prvoj generaciji slikarske škole Koste Strajnića. Dolazak tog kritičara u

dubrovačku sredinu autor ispravno smatra i ishodišnom točkom budućih kolorističkih uzleta mladih umjetnika. Autor potom sagledava doprinose i domašaje pojedinih umjetnika: Gabra Rajčevića, rani slikarski opus Božidara Rašice, Ivana Ettorea, koji uz Strajnića polako formuliraju svoj slikarski izričaj, derivaciju ekspresionizma naglašena kolorističkog prizvuka. Također ispravno detektira i nedostatke ove "škole" koja i nije zamišljena kao zamjena, već kao priprema za Akademiju. Sudove o djelu Gabra Rajčevića sintetizira iz svoje prethodne studije o umjetniku, korigirajući ranije netočne atribucije i valorizirajući njegov opus. U djelima nadarenog slikara Ivana Ettorea, vrlo značajnog, no zbog prerane smrti malenog kataloga radova, naglašava dominantno koloristički princip zajednički svim polaznicima Strajnićevih lekcija. Nakon analize slikarskih radova Božidara Rašice, autor navodi i preostale polaznike Strajnićeve škole prve generacije zadržavajući se nešto duže na opusu Josipa Colonne, slikara i arhitekta koji je od razdoblja II. svjetskog rata živio u Italiji, gdje se priključio naprednim slikarskim grupama poratnog razdoblja, a potom uglavnom okrenuo arhitekturi.

Poglavlje *Prepuštanje boji* raščlanjuje razvoj sljedeće skupine slikara aktivne nakon II. svjetskog rata, a iznikle iz Strajnićeva kruga: Antuna Maslu, Đura Pulitiku, Joška Baicu, Iva Vojvodića, a potom Iva Dulčića, Milovana Stanića (vjernog tonskom modeliranju, no također polaznika "škole") i najmlađih Josipa Škerlja i Josipa Trostmanna. Otvoravajući svoju raspravu Antunom Maslom, Karaman tekst gradi na svojoj prethodnoj studiji ovog slikara, objavljenoj 1986. godine. Maslin opus određuje artbrutovskim senzibilitetom, želeći ispraviti marginalan položaj tog slikara u kontekstu hrvatskih umjetnika druge polovice 20. stoljeća. Potom analizira djela Iva Dulčića, jednog od najznačajnijih predstavnika kolorizma, no nešto drukčijeg ishodišta zbog umjetnikova kasnijeg ulaska u slikarstvo, naglašavajući da to nije naškodilo kolorističkom impetusu ovoga slikara. Uz bok Masli i Dulčiću autor stavlja djela Đura

Pulitike, nekoliko godina mlađeg, trećeg člana ovog terceta. Sljedećim slikarima proizašlim iz Strajnićevih predavanja zatvara se krug druge generacije - Joško Baica i Ivo Vojvodić posljednji su predstavnici ove skupine, no ishodi njihovih putova bili su drugačiji od ostalih.

U *Zatvaranju kruga*, posljednjem poglavlju u knjizi, pisac obrađuje djelo dvojice iz grupe posljednjih sudionika na Strajnićevim likovnim druženjima, Josipa Škerlja i Josipa Trostmannna, slikara generacijski bližih autoru, pojašnjavajući njihov razvojni put na temelju izravnog praćenja tijekom dugog niza godina.

U zaključnom dijelu autor prepoznaje i tumači francuske uzore koji su na slikare dubrovačkog kruga djelovali posredno, kao i njihovu ukorijenjenost u hrvatski koloristički ekspresionizam, te tangente s ekspresionizmom, ekspresivnim kolorizmom, strukturalnim kolorizmom i kolorizmom, "stanjem duha" zajedničkim za te umjetnike. Analizirajući djelovanje dubrovačkih slikara, Karaman primjereno vrednuje pojedinačne

umjetničke domete i smješta ih u sam vrh kolorističko-ekspresionističkih kretanja u nacionalnoj povijesti umjetnosti.

Ovo je izdanje prva monografija koja sustavno obrađuje likovne pojave u Dubrovniku, od tridesetih godina 20. stoljeća do početka 21. stoljeća. Dodatnu vrijednost čini velika količina izvornog materijala na kojem autor bazira svoje sudove, članci iz publikacija, autobiografski zapisi i razgovori s umjetnicima, koje je autor pratio te dugi niz godina bio i jedinim stručnjakom koji se bavio likovnim prilikama na ovom području. Nadalje, knjiga je opremljena izuzetno velikim brojem kvalitetnih ilustracija koje prate sve likovne opuse, no šteta je što se u tekstu potkralo nešto tiskarskih pogrešaka od kojih su neke i na vrlo uočljivim mjestima (impresum). Ipak, ti propusti ne umanjuju značenje i vrijednost cjeline. *Kolorizam dubrovačkog likovnog kruga* vrijedno je djelo koje pridonosi poznavanju hrvatske moderne umjetnosti, što ga čini jednako zanimljivim stručnoj i širokoj likovnoj publici. x

---

SUMMARY: CONTRIBUTION TO UNDERSTANDING MODERN ART IN SOUTHERN CROATIA

/ Antun Karaman, author of the book *Colourism of the Dubrovnik painterly circle (Kolorizam dubrovačkog slikarskog kruga)*, founds his theses on the three-decade-long research of visual arts phenomena, from the appearance of the first modern artists (V. Bukovac, M. C. Medović) to the present. The book is the first monograph dealing with artistic conditions and phenomena

in Dubrovnik, based on the analysis of socio-economic conditions. Through the analysis of the expressionist colourist-based influence, the author of the book detects a group of artists raised in this manner through the lectures of Kosta Strajnić and evaluates their contributions, determining at the same time their position in the national history of art.